

forbrugsafgifter

← Indirekte skatter

Forbrugsafgifter, skatter, der belaster forbruget af varer eller tjenesteydelser, idet der ved produktion, omsætning eller import af disse skal betales en afgift.

OGSÅ KENDT SOM afgifter

I modsætning til indkomstskat har forbrugsafgifter været kendt langt tilbage i tiden, idet de blev ret almindelige i Danmark i slutningen af 1650'erne. De blev indført dels som afgifter på særlige varer, dels som mere generelle afgifter i form af bytold, dvs. afgift på varer, der indførtes fra landet til forbrug i byerne.

Omkring 1850 var størstedelen af forbrugsafgifterne ophævet, men de blev genoplivet mod slutningen af 1800-t., da de moderne punktafgifter på øl og spiritus blev indført, nogenlunde samtidig med at øl og spiritus gik over til at blive fremstillet industrielt.

Fra 1912 og knap 20 år frem introduceredes mange af de punktafgifter, som vi kender i dag, fx afgifter på cigaretter og cigarettobak i 1912, på cigarer og cerutter i 1917, mens restaurationskat og afgift på chokolade- og sukkervarer kom i 1922, på biler i 1924 og på benzin i 1927. Under og umiddelbart efter 2. Verdenskrig indførtes yderligere en række afgifter, som for størstedelen blev afskaffet efter nogle år.

Begrundelsen for at indføre forbrugsafgifter har først og fremmest været finanspolitisk, dvs. for at skaffe indtægter til staten. Andre argumenter har været sundhedspolitiske, moralske, energipolitiske eller miljømæssige, fx afgifter på tobak og alkohol, på spillekort, på el, på benzin, dieselolie, kul, gas og mineralolier, bl.a. pga. CO₂-udledning ved forbrænding. Endelig ses ofte en blanding af finanspolitiske argumenter og andre.

Baggrunden for en forbrugsafgift kan også være ønsket om at skaffe betaling for de udgifter, som samfundet har; det har været brugt for fx afgift på biler og benzin til betaling af anlæg af veje og broer. Specielt miljøafgifterne er blevet aktuelle; her benyttes afgifternes forbrugsnedsættende virkning gennem pålæggelse af afgifter på stoffer, der belaster miljøet.

Forbrugsafgifterne udgjorde i første halvdel af 1990'erne omkring 30% af de samlede skatter og afgifter til det offentlige. I 2010 indbragte moms ca. 170 mia. kr., og de resterende forbrugsafgifter ca. 89 mia. kr.

Generelle afgifter versus punktafgifter

Forbrugsafgifter kan inddeles på forskellig måde. Den væsentligste sondring sker mellem *generelle afgifter* og *punktafgifter*. En generel afgift pålægges alle eller næsten alle varer og/eller tjenesteydelser; moms er et eksempel. En punktafgift pålægges derimod kun en enkelt vare eller tjenesteydelse eller grupper heraf.

En generel afgift kan kun udformes som en værdiafgift, dvs. som en procentdel af varernes eller tjenesteydelsernes pris. En punktafgift derimod kan pålægges som en værdiafgift eller som en specifik afgift, dvs. som et beløb pr. enhed af varens mængde, fx vægt, rumfang, indhold af aktivt stof e.l.

Brugen af et værdiafgiftssystem med kun én afgiftssats medfører, at prisrelationen mellem varerne ikke ændres. Den danske moms, der omfatter alle varer og næsten alle tjenesteydelser, ændrer ikke varernes relative priser. Prisforholdet før og efter moms mellem fx bukser til hhv. 200 og 1000 kr. ændres ikke efter pålæggelse af 25%. De dyre bukser koster stadig fem gange mere end de billige.

Punktafgifter ændrer derimod prisforholdet mellem afgiftspålagte varer og ikke-afgiftspålagte. Hertil kommer, at prisrelationen mellem de afgiftspligtige varer ændres, hvis punktafgiften udformes som en specifik afgift, dvs. et bestemt beløb pr. enhed af varens mængde, rumfang eller andet. En vinafgift på fx 5 kr. pr. flaske belaster en billig vin procentvis hårdere end en dyr.

En punktafgift på et bestemt beløb pr. fysisk enhed er let at administrere for både virksomheder og myndigheder. En punktafgift af værdien giver flere problemer, fordi der skal fastlægges et værdigrundlag. Hvis punktafgiften skal beregnes af den endelige detailpris, er det næsten nødvendigt at kræve mærkning af hver enkelt vare med prismærker udstedt af myndighederne.

Reelt inddrages køberen hermed i kontrollen af afgiften, fordi sælgeren afskæres fra at tage en højere pris end den, afgiften er beregnet af, og som står på varen. Hvis der kun er én afgiftssats, påvirker en sådan afgiftsform ikke prisforholdet mellem afgiftspålagte varer. Den tidligere parfumeafgift er et eksempel på en sådan afgift.

Generelle afgifter

Momsen på 25% er i vid udstrækning styret af EU's bestemmelser. Tjenesteydelser inden for social- og sundhedssektoren og størstedelen af undervisningssektoren er ikke momspligtige, som fx al form for håndværksvirksomhed o.l. er det. Alle virksomheder, der importerer, fremstiller eller handler med afgiftspligtige varer eller tjenesteydelser, skal registreres hos told- og skatteforvaltningen.

Som udgangspunkt skal alle virksomheder hvert kvartal indsende en opgørelse over momsen af deres salg i det pågældende kvartal (salgsmoms); landbrug, fiskeri, gartneri mfl. dog kun hvert halve år. Der beregnes også moms af de punktafgifter, som indgår i varepriserne, fx

punktafgifterne på tobak og spiritus. De råvarer, halvfabrikata, energi osv., som virksomhederne har indkøbt, har også været belagt med moms.

For at undgå dobbelt eller tredobbelt moms kan alle virksomheder fratække den moms, som de har betalt til deres leverandører (købsmoms), i de 25% af omsætningen, der skal indbetales til told- og skattevæsenet. Herved bliver kun merværdien i den enkelte virksomhed belastet med 25% moms.

Afgiftslovens navn er da også "Lov om merværdiafgift (momsloven)". At den moms, som det ene led skal betale, kan trækkes fra af det næste, er et system af stor kontrolmæssig værdi for told- og skatteforvaltningen og specielt værdifuldt, når der som i Danmark kun er én momssats.

Det skyldes, at momsen vil udgøre samme procent af hele omsætningen og dermed være den samme uanset virksomhedens størrelse og varesortiment. Da der ikke skal opkræves moms af varer til eksport, får rene eksportvirksomheder den moms, de har betalt af råvarer m.m., tilbagebetalt af told- og skattevæsenet.

Punktafgifterne

er opbygget på en anden måde. Af administrative årsager forsøger man at lægge afgiftsopkrævningen i produktionsleddet, fordi der normalt kun er få virksomheder her, mens der er mange i handelsleddene.

De virksomheder, der skal betale afgift, vil allerede være momsregistrerede og registreres yderligere hos told- og skatteforvaltningen efter den pågældende punktafgiftslov. De skal normalt en gang om måneden underrette myndighederne om deres salg af afgiftspligtige varer i den forløbne måned og indbetale afgiften den 15. i den følgende måned.

De væsentligste danske punktafgifter er lagt på tobak, spiritus, mineralolier, biler mv. samt på elektricitet. Den altovervejende del af indtægten fra *tobaksafgiften* kommer fra cigaretter. I overensstemmelse med EU's regler er tobaksafgiften en kombineret styk- og værdiafgift af den højeste detailpris. Tobaksafgiften pr. cigaret er i gennemsnit ca. 1,14 kr.

Spiritusafgiften er 275 kr. pr. liter ren (100%) alkohol.

Øl- og vinafgifterne beregnes på grundlag af mængde og i realiteten af alkoholindholdet. Afgiften på en almindelig flaske øl er 77 øre og på en flaske vin med 0,75 liter knap 5 kr.

Mineralolieafgifterne omfatter normalt både en CO₂-afgift, som er fastsat efter CO₂-udviklingen ved anvendelse, og en energiafgift, som er fastsat efter energiindholdet i benzin, dieselolie, flydende gas, petroleum, fuelolie, fyringsolie m.m. Afgifterne er pr. liter eller pr. kg.

Afgifterne bliver i en vis udstrækning tilbagebetalt til erhvervslivet, afhængigt af afgiftsbelastningen af den pågældende vareproduktion; det gælder dog ikke for den del af

mineralolierne, som industrien anvender til opvarmning af lokaler eller til drift af motorer, herunder biler. Afgiften var i 2010 for fyringsolie 2,56 kr. pr. liter og for blyfri benzin 4,21-4,24 kr. pr. liter.

Bilafgifter. For at få registreret en ny personbil hos politiet skal man først have betalt registreringsafgift. Den er i 2011 på 105% af bilens detailpris op til 79.000 kr.; detailprisen er inkl. moms, men uden registreringsafgiften. Af detailprisen ud over 79.000 kr. er registreringsafgiften 180%. Der gives fradrag i registreringsafgiften for visse former for sikkerhedsfremmende udstyr, der er monteret i bilen, når den registreres.

Ud over registreringsafgift skal der betales ejerafgift afhængig af køretøjets benzin- eller dieselforbrug pr. km. For visse ikke-benzindrevne biler skal der betales udligningsafgift, dvs. en ekstra "vægtafgift", der udligner sparet benzinafgift. Endelig er der lagt en afgift på den lovpligtige ansvarsforsikring, som for personbiler udgør 50% af præmien.

Elektricitetsafgiften udgør i 2011 61,4 øre pr. kWh (ved forbrug der overstiger 4000 kWh årligt i helårsboliger, som opvarmes ved elektricitet). Der er en lempelsesordning for erhvervslivet svarende til den, der gælder for mineralolier.

Miljøafgifter er en generel betegnelse for afgifter, der har til formål at forbedre miljøet ved at mindske forbrug af varer, der belaster miljøet. Ud over den eksisterende CO₂-afgift og afgifterne på vand og visse former for emballage (flasker mv.) vedtog Folketinget i 1995 en række nye miljøafgifter, herunder afgifter på visse bekæmpelsesmidler samt på svovl og på bly- og nikkel-cadmium-akkumulatorer. Se også EU - Skatte- og afgiftspolitik).

SKREVET AF: Jan Lyager Olsen

SENEST ÆNDRET: 18. maj 2020, se alle ændringer

BEGRÆNSET ANVENDELSE. Citere eller anvende?